

В.В.Колосовська
Гуманітарно-педагогічний коледж
Київського обласного інституту
післядипломної освіти педагогічних кадрів

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ СПОРТИВНО-МАСОВОЇ РОБОТИ З УЧНЯМИ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Анотація. Стаття присвячена аналізу формування професійної спрямованості майбутніх учителів до організації спортивно-масової роботи з учнями початкових класів. У ній розглядаються основні поняття та шляхи формування професійної спрямованості, розкривається її структура і стадії розвитку.

Ключові слова: спрямованість особистості, професійна спрямованість, професійна підготовка, майбутні учителі, спортивно-масова робота, учні початкових класів.

Формування і розвиток особистості педагога починається ще до вступу до вищого навчального закладу. Важливим моментом на даному етапі є здійснення профорієнтаційної роботи, яка полягає у визначенні уподобань та інтересів щодо подальшої професійної діяльності. Далі, протягом перебування у вищому навчальному закладі, студенти продовжують ознайомлюватися з діяльністю, якій мають присвятити себе, а також виконують основні функції вчителя при проходженні педагогічної практики. У цей період може виникнути як підвищений інтерес та зацікавленість, так і негативне ставлення до педагогічної діяльності. Тому необхідною умовою професійної підготовки є виховання позитивного ставлення до майбутньої професії, оскільки це може позначитися на ефективності навчання та продуктивності праці майбутнього вчителя. У залежності від того, наскільки стійкими є переконання щодо вибору професії і настільки усвідомленим є цей вибір, настільки можна визначати особливості формування професійної спрямованості.

Проблема професійної спрямованості досліджується паралельно з питаннями формування мотивації, професійної свідомості, професійних знань, умінь, навиків та якостей. І це не випадково, оскільки наявність професійної спрямованості сприяє бажанню майбутнього вчителя постійно працювати над собою, а згодом підвищувати рівень педагогічної майстерності.

Останнім часом провідні науковці у галузі педагогіки та психології у своїх дослідженнях звертають увагу на особливості професійного самовизначення, виховання стійкого інтересу до професійної діяльності та ціннісних орієнтацій, прагнення до самореалізації. Тому все вище сказане свідчить про актуальність проблеми формування професійної спрямованості.

Особливості професійної підготовки майбутніх учителів до роботи з учнями початкових класів розглядали такі науковці, як К.Б.Авраменко, Л.В.Волик, О.П.Демченко, С.С.Єрмакова, В.І.Завіна, В.І.Імбер, Л.С.Коржова, А.М.Крамаренко, Л.В.Красюк, О.М.Мельник, С.М.Мартиненко. Питання організації спортивно-масової роботи з учнями початкових класів висвітлені в працях вітчизняних (Е.С.Вільчковський, Б.А.Максимчук, Б.М.Шиян) та російських (Е.В.Балабанова, В.К.Валієва, Е.В.Полозов, В.Б.Ходжаєва) дослідників.

Мета статті – проаналізувати поняття, що характеризують професійну спрямованість та шляхи її формування майбутніх учителів до організації спортивно-масової роботи з учнями початкових класів.

Б.Бричок зазначає, що “в Україні наприкінці ХХ століття характерна проблема падіння престижу професії вчителя через соціально-економічні причини: недостатня і нерегулярна оплата праці, побутова невлаштованість. Це, очевидно, явище тимчасове. Все ж частина молодих людей з дитинства мріє про педагогічну професію, має стійкий інтерес до неї” [1, с. 17].

Але відомо, що серед студентів вищих педагогічних навчальних закладів є і такі, які несвідомо підійшли до вибору майбутньої професійної

діяльності. У такому випадку питання формування професійної спрямованості набуває важливого значення.

Л.Сердюк вважає, що “процес професійної підготовки майбутнього фахівця вимагає доопрацювання, оскільки не забезпечує достатньої готовності (мотиваційна – споживчої, когнітивної, контактної, емоційно-вольової) майбутніх фахівців до успішної професійної діяльності в сучасних умовах. Також слід зазначити, що професія педагога пов’язана з постійною роботою над собою, над своїм самовдосконаленням і розвитком як людини і професіонала, тому необхідно вчитись, підвищувати свою педагогічну майстерність і компетентність упродовж усієї професійної діяльності, тобто здійснювати безперервну освіту” [10, с. 60].

Педагогічний коледж є першою сходинкою у професійній діяльності вчителя. У цей тривалий період формуються мотиви і цінності, які можуть мати вирішальне значення у підготовці майбутніх учителів та вагомо вплинути на формування професійної спрямованості.

Е.Н.Медведева, В.Н.Шляхтов, А.А.Манойлов та Ю.В.Стрілецька звертають увагу на комплекс чинників, що зумовлюють успішність професійної підготовки, а саме: індивідуально-типологічні особливості особистості, професійно-педагогічну спрямованість, методичну і рухову підготовленість студентів [6, с. 42].

О.І.Власова зазначає, що “характер людини у своєму змістовому аспекті найтісніше пов’язаний з питанням про те, що для людини є значущим у світі й в чому для неї смисл життя й діяльності [2, с. 246]. Найповніше це виражається в загальній спрямованості особистості як сукупності стійких мотивів або динамічних тенденцій та установок, які визначають діяльність особистості і є відносно незалежними від наявних ситуацій” [2, с. 246].

У “Психологічному тлумачному словнику” автором якого є В.Б.Шапар поняття “спрямованість особистості” визначається як: “інтегральна і генералізована властивість. Сукупність відносно незалежних від поточних ситуацій стійких мотивів, що орієнтують діяльність особистості” [11, с. 313];

Л.Пугач звертає увагу на те, що С.Рубінштейн розглядає проблему спрямованості, як: “динамічні тенденції, мотиви, які визначають людську діяльність і самі визначаються її цілями і завданнями. На ґрунті мотиваційної сфери відбувається: формування цінностей світоглядних позицій, життєвих цілей і прагнень особистості [9, с. 22].

О.І.Власова вважає, що “спрямованість особистості характеризується її провідними потребами, інтересами, схильностями, переконаннями та ідеалами, в яких відображається світогляд людини” [2, с. 246].

Як зазначає автор “Психологічного тлумачного словнику” В.Б.Шапар, спрямованість особистості “виражається в гармонійності та несуперечності знань, відносин і пануючих мотивів поведінки та дій особистості. Проявляється у світогляді, духовних потребах і практичних діях” [11, с. 313].

Н.І.Гуслякова акцентує увагу на становленні і розвитку в процесі професійної підготовки професійної свідомості у змісті якої представлена професійна спрямованість, що розуміється як сукупність потреб, домінуючих мотивів, цілей, що спонукають людину займатися професійною діяльністю [3, с. 69].

Н.Г.Ширяєва вважає, що професійна спрямованість – важлива інтегральна якість особистості, яка визначає відношення людини до професії [12, с. 55-56].

Е.Н.Медведєва, В.Н.Шляхтов, А.А.Манойлов та Ю.В.Стрілецька стверджують, що критерієм придатності до професійної педагогічної діяльності є наявність у фахівців даного профілю високого рівня професійно-педагогічної спрямованості особистості [6, с. 42].

Як зазначає В.П.Кутішенко, “інтегральним показником професійної підготовленості майбутнього вчителя є педагогічна спрямованість його особистості: позитивне ставлення до педагогічної діяльності, любов до дітей, психолого-педагогічна культура” [5, с. 108].

Н.Є.Мойсеюк вважає, що спрямованість особистості педагога – це: “мотиваційна зумовленість його дій, вчинків, усієї поведінки конкретними

життєвими цілями, джерелом яких є потреби, суспільні вимоги і под.” [8, с. 136].

Л.Сердюк зазначає, що “у професіограмі педагога провідне місце займає спрямованість його особи. Це комплекс психологічних установок на роботу з дітьми, професійно зорієнтованих мотивів і здібностей, професійних інтересів та особових якостей, професійна самосвідомість” [10, с. 61].

А.Д.Копитов і В.Ф.Пешков акцентують увагу на професійній спрямованості підготовки студентів факультету фізичної культури як на факторі самовизначення в системі освітніх і фізкультурно-оздоровчих закладів [4, с. 54].

Н.С.Мойсеюк звертає увагу на три основні типи спрямованості, що визначають характер педагогічної діяльності вчителя, які виділяє Н.В.Кузьмін, а саме: “педагогічну, формально педагогічну і удавано педагогічну” [8, с. 136].

Автор “Психологічного тлумачного словнику” В.Б.Шапар, вважає, що “у структурі спрямованості особистості істотна роль належить ідейній переконаності, що відбиває не тільки знання законів дійсності, але й визнання їх правильними і суб’єктивно важливими для діяльності ” [11, с. 313].

Як вважає О.Мельниченко ієрархічна структура педагогічної спрямованості вчителів включає в себе: “спрямованість на дитину (й інших людей), пов’язана з турботою, інтересом, любов’ю, сприянням розвитку особистості й максимальною самоактуалізацією індивідуальності; спрямованість на себе, пов’язана з потребою у самовдосконаленні і самореалізації у сфері педагогічної праці; спрямованість на предметну сторону професії вчителя (зміст навчального предмета)” [7, с. 22].

Н.Г.Ширяєва вважає, що структуру професійної спрямованості входять професійні ціннісні орієнтації, інтереси, мотиви і ставлення особистості до професійної діяльності [12, с. 56].

Аналіз психолого-педагогічної літератури надає можливість визначити, що до структури професійної спрямованості майбутніх учителів входять: професійні мотиви, професійні інтереси, професійні цілі, ідейні переконання, професійні ціннісні орієнтації, професійне самовизначення, позитивне ставлення до педагогічної діяльності, професійні якості, психолого-педагогічна культура, професійна самореалізація. Структуру професійної спрямованості майбутніх учителів до організації спортивно-масової роботи з учнями початкових класів подано на рисунку 1.1.

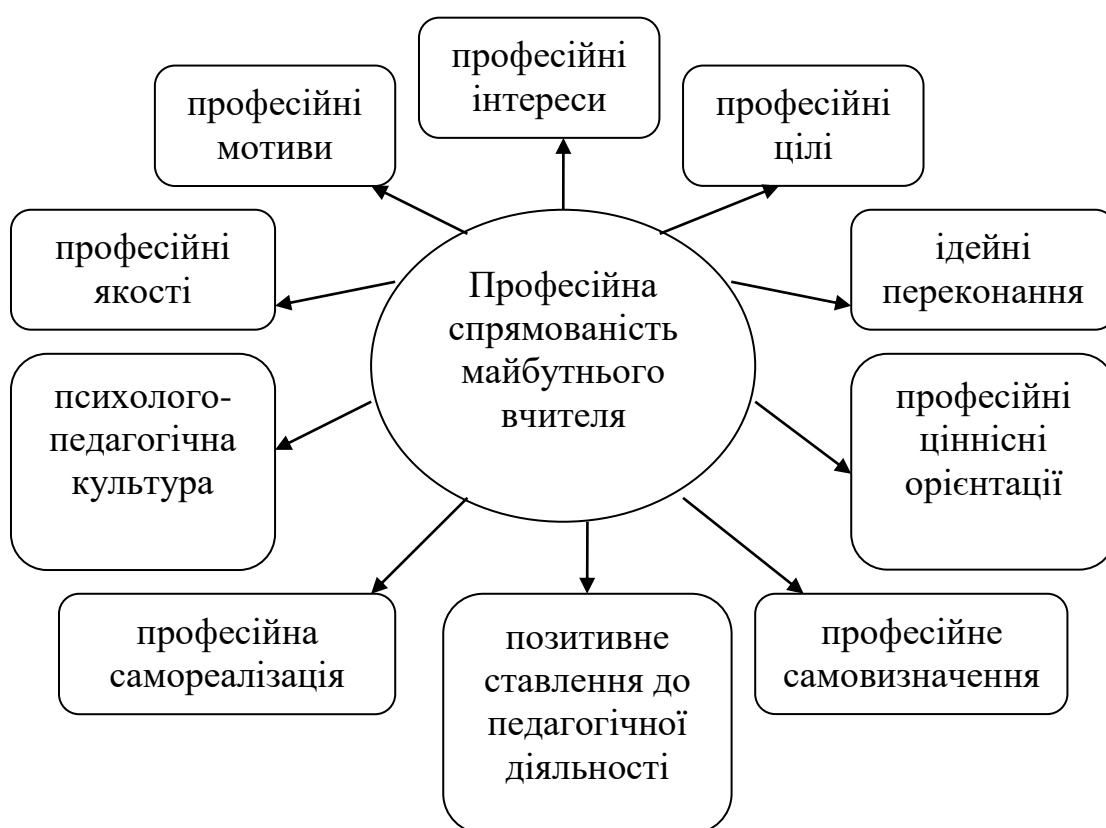

Рис. 1.1. Структура професійної спрямованості майбутніх учителів до організації спортивно-масової роботи з учнями початкових класів

У процесі професійної підготовки майбутніх учителів для формування професійної спрямованості необхідно створити відповідні умови, з урахуванням особливостей усього періоду навчання студентів у педагогічному коледжі з 1-го по 4-ий курси.

Б.Бричок розглядає наступні стадії розвитку професійної спрямованості студента: “виявлення інтересу до професії як відображення потреби її здобуття; виховання стійкого інтересу до професійної діяльності; виховання цілеспрямованості в оволодінні основами педагогічної майстерності; становлення комплексу професійно значущих якостей студента; формування потреб до педагогічної діяльності і відповідальності за її виконання” [1, с. 17].

Якщо брати до уваги вище вказані стадії розвитку, при формуванні професійної спрямованості майбутніх учителів до організації спортивно-масової роботи з учнями початкових класів, то у такому випадку доцільно застосовувати наступні види робіт: проведення анкетування та тестування; використання на заняттях і виховних годинах виступів студентів із повідомленням цікавих теоретичних та історичних фактів, а також розповідей із власного досвіду щодо організації спортивно-масової роботи з учнями початкових класів; використання інтерактивних методів роботи зі студентами на заняттях; залучання студентів до участі у спортивно-масових заходах та до самостійної організації спортивних змагань і свят з учнями початкових класів.

Метою такої роботи є виявлення інтересу до організації спортивно-масової роботи з учнями початкових класів, виховання стійкого інтересу до організації спортивно-масової роботи з учнями початкових класів, становлення професійних якостей та формування потреб до педагогічної діяльності і відповідальності за її виконання.

Н.Г.Ширяєва вважає, що професійна спрямованість додає всій навчально-трудої діяльності студентів глибокий особистісний сенс, тим самим різко підвищуючи якість засвоєння професійних знань, умінь, навиків [12, с. 55-56].

Б.Бричок вважає, що для створення найсприятливіших умов до формування професійного інтересу “використовуються засоби, що пробуджують інтерес до знань; застосовуються методи активізації

пізнавальної діяльності студентів; створюються на заняттях ситуації, що потребують більш широких знань; аналізуються приклади зі шкільного життя, педагогічних ситуацій; створюються ситуації успіху в навчанні; прищеплюються навички самоосвіти; збільшується питома вага самостійної роботи” [1, с. 17].

Отже, сформованість професійної спрямованості свідчить про готовність студентів до педагогічної діяльності. Тому професійну спрямованість можна розглядати, як один із компонентів підготовки майбутніх учителів до організації спортивно-масової роботи з учнями початкових класів. Сукупність домінуючих мотивів, інтересів та цілей, наявність стійких професійних ціннісних орієнтації, ідейних переконань та позитивного ставлення до професійної діяльності, розвиток професійно значимих якостей та психолого-педагогічної культури, професійне самовизначення та самореалізація у сфері педагогічної діяльності, фізичної культури і спорту – є основними складовими професійної спрямованості майбутнього вчителя.

Використана література:

1. Бричок Б. Професійне становлення майбутніх педагогів / Б. Бричок // Початкова школа. – 2000. – № 11. – С. 17.
2. Власова О.І. Педагогічна психологія : [навч. посіб.] / О.І. Власова. – К.: Либідь, 2005. – 400 с. – (Навчальне видання).
3. Гусякова Н.И. Психологическая сущность и структура профессионального сознания будущего педагога / Н.И. Гусякова // Среднее профессиональное образование. – 2008. – № 4. – С. 36-38.
4. Копитов А.Д. Направленность профессиональной подготовки студентов физической культуры как фактор самоопределения в системе образовательных и физкультурно-оздоровительных учреждений / А.Д. Копитов, В.Ф. Пешков // Теория и практика физической культуры. – 2005. – № 5. – С. 54-57.

5. Кутішенко В.П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій) : [навч. посіб.] / В.П. Кутішенко. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 128 с.
6. Медведева Е.Н. Дифференциация подготовки в вузах физической культуры на основе прогнозирующего моделирования профессиональной деятельности специалистов / Е.Н. Медведева, В.Н. Шляхтов, А.А. Манойлов, Ю.В. Стрелецкая // Теория и практика физического воспитания. – 2005. – № 9. – С. 40-43.
7. Мельниченко О. Психолог : погляд на професію / О. Мельниченко // Психолог. – 2009. – № 33. – С. 21-25.
8. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка : [навч. посіб.] / Н.Є. Мойсеюк. – [3-е вид., доп.] – К. : ВАТ “КДНК”, 2001. – 608 с.
9. Пугач Л. Професійна компетентність педагога. Психологічний практичний практикум для молодих учителів / Л. Пугач // Психолог. – 2009. – № 29-30. – С. 21-28.
10. Сердюк Л. Особистості якості педагога / Л. Сердюк // Директор школи. Україна. – 2009. – № 12. – С. 60-65.
11. Шапар В.Б. Психологічний тлумачний словник. / В.Б. Шапар. – Х. : Прапор, 2004. – 640 с.
12. Ширяева Н.Г. Определение профессиональной направленности у студентов колледжа / Н.Г. Ширяева // Среднее профессиональное образование. – 2009. – № 7. – С. 55-57.

Колосовська В.В.

Формирование профессиональной направленности будущих учителей к организации спортивно-массовой с учениками начальной школы.

Аннотація. Стаття посвящена аналізу формування професійної направленності майбутніх учителів к організації спортивно-масової роботи с учениками начальних класов. В ней

рассматриваются основные понятия и пути формирования профессиональной направленности, раскрывается ее структура и стадии развития.

***Ключевые слова:** направленность личности, профессиональная направленность, профессиональная подготовка, будущие учителя, спортивно-массовая работа, ученики начальных классов.*

V.V.Kolosovska

Development of professional orientation in the process of future teachers' training for organization of mass sports activities with primary school pupils.

***Annotation.** The article deals with analysis of development of future teachers' professional orientation in the process of future teachers' training for organization of mass sports activities with primary school pupils. It describes the basic notions and ways of developing professional orientation as well as its structure and stages of development.*

***Key terms:** personality orientation, professional orientation, professional training, future teachers, mass sports activities, primary school pupils.*